

BIJ DE RESTAURATIE VAN DE VISMIJN IN 1880

Sinds juni 1690 hadden de visverkopers te Gent hun intrek genomen in een overdekte markt gelegen in de zuidwesthoek van het Veerleplein. Het gebouw staat er nog steeds, maar de drukte van de vismijn heeft al lang plaats voor de stilte van een troosteloze inactiviteit.

Het prestigieuze gebouw dat - naar men zei - schromelijk veel geld had gekost, heeft een wel heel opvallende voorgevel¹. Boven de drie poorten van het gelijkvloers staan drie beelden, links en rechts respectievelijk de Schelde en de Leie voorstellend. Hoog boven de middenpoort troont Neptunus die door twee zeepaarden wordt voortgetrokken. Deze drie beelden zijn vermoedelijk in de steen gehouwen naar ontwerpen van de Antwerpse beeldhouwer Arthur Quellin (de Jonge).

Bijna tweehonderd jaar na de ingebruikneming van de mijn werd het gebouw door een zware brand geteisterd. Dit gebeurde in de nacht van 8 op 9 december 1872. Als gevolg daarvan moesten de visverkopers weer voor korte tijd hun handel in de open lucht bedrijven. Het gebouw werd wel in de loop van de volgende jaren hersteld. De voorgevel was er echter door de brand en natuurlijk ook door de ouderdom zo erg aan toe dat men besloot hem volledig naar het oorspronkelijk ontwerp te herbouwen. De drie monumentale beelden werden toen nieuw ontworpen en gebeeldhouwd.

Acht jaren nadien waren ze klaar. Op zaterdag 17 januari 1880 lezen we in *De Gazette van Gent*: "De beeldhouwwerken aan den ingang der Vischmarkt staan op het punt om voltooid te wezen. De heer K. De Kesel legt de laatste hand aan zijn werk. De zijstukken zijn de zinnebeelden der Schelde en der Lei, voorgesteld door eene naakte mans- en eene naakte vroufiguur".

Toen de beelden begin februari op de voorgevel werden geplaatst en het vernieuwde gebouw weer zijn functie van overdekte markt kon vervullen, gaf deze gebeurtenis aanleiding tot enkele straatliederen². Vooral de naakte lichamen kregen daarbij grote aandacht.

Het eerste lied is door een anonieme volksdichter gericht tot Nette, een van de viswijven die in de mijn haar "bretje" wint:

Dat zijn toch slechte tijen
Waar gaat de wereld nu nar toe
Hoe est ons Heere nog niet moe
't Es wreed, 'k en weet niet hoe!
De Schelde en ook de Lije
Ze staen er alle twee, nie waer,
Lijk Adam en Eva daar,
Zoo padder moeder klaar³!

Refrain

Nette, mijn kind
Och tjumenist⁴ wa spijt,
De Vischmort waar g'uw breutje wint
Es al zijn eere kwijt!

De Schelde al op zijn zije,
Die ligt precies lijk Pier-la-la
Mee zijn twee billekens bloot, ja, ja,
Zoo, Nette, hoe vind de dà?
En tans⁵ madame de Lije,
Die zit te visschen aen een sluis,
Er es wà pak aan, snel en struisch,
Daar bij mama es 't huis⁶.

De menschen roepen 't wrake⁷
We staan te zweeten op ons stal
Van kère⁸ en van 'k en weet niet al,
We beven overal,
Tot zelfs beneden stake⁹,
Waer dat men nie is gauw verveerd,
Die zegt men ook geaffronteerd,
't Es niet gepermetteerd.

Daer was er lest een kwezel,
Die als ze zij de Schelde zag,
Zij zeker, 'k zeg het zonder lach,
Dat zij haast kwalijnk lag,
Ze botstege op mijn ezel,
En alle twee, dat was wat straf,
Die rolden zij in eenen draf,
De Veereplassen¹⁰ af.

Dat kan alzoo nie blijven,
We doen een toerken¹¹ in 't gemeën,
We leggen wij ons cens bijeen,
We kopen onderreen,
De visch en groenselwijven,
Een rok en jakke voor de Lei,
Een broeksken voor de Scheld daarbij,
Is¹² ons consciente vrij.

Toch blijken de blote lijven geen echt schandaal veroorzaakt te hebben. Het is allemaal vooral grappig: de idee een inzameling te houden en de Leie en de Schelde van enige kleding te voorzien, zal wel vlug de "conscientie" sussen van hen die nu niet precies als "kwezels" beschouwd kunnen worden.

In een tweede lied komt Neptunus ter sprake, voor wie men ook wel een broek zou mogen kopen om zijn schamelheid te bedekken.

Dit tweede lied van een anoniem gebleven zanger, is gedrukt op een in februari 1880 verspreid blad in folio-formaat dat slechts langs één zijde bedrukt is. Het telt twee kolommen en bevat naast de tekst getiteld "De Nieuwe Vischmarkt" ook nog een als bladvulling bedoeld lied over de vraag of een blond- of bruin-harig meisje te verkiezen is.

Het lied over de nieuw geopende vismijn - waar blijkbaar niet alleen vis maar ook groenten verkocht werd - werd gedrukt bij Van Paemel in de Violettestraat, de bekende drukker van zovele markt- en straatliederen.

Ook deze tekst werd in dezelfde februarimaand te Gent gezongen en verkocht.

De nieuwe Vischmarkt

Er is weeral wat nieuws in Gent,
Dat ik U zal bezingen,
Omdat ik weet alsdat het volk
Veel houdt van nieuwe dingen:
Het is van de overdekte merkte,
Die men nu heeft doen bouwen,
Voor vischverkoopsters groot en klein
En ook voor groenselvrouwen *bis*

't Was vroeger al in de open lucht,
En al de groenselvrouwen,
Die klaagden dat ze in zomertijd
Niets frisch en kosten bouwen.
Zij riepen dat het Stadsbestuur
't Niet langer moogt gedoogen;
Dat wortels, raap en seldere
Alzoo stond te verdroogen. *[bis]*

Des winters was 't een ander spel,
En was het zoo gebleven,
De vischverkoopsters op den duur
Die waren al versteinen.
Ze konden spijs hun lollepot¹³
Van koude zch niet stuipen¹⁴,
En bliken, paling, alles lag
Vervrozen in de kuipen. *[bis]*

Maar al 't verdriet is nù gedaan;
Nu hoort men niet meer klagen.
Van regen, koude of zonneshijn,
Of eenige and're plagen.
Want vischverkoopsters oud en jong,
En heel het groensel rasken,
Die zitten in de nieuwe markt
Als in een glazen kasken. [bis]

En boven d'ingang van de mijn
Ziet men Neptunus prijken,
Waar de Engelschmans soms uren lang
Als uilen staan op kijken.
Maar 'k denk, wijl zij nu toch het geld
Gaan scheppen met heel hoopen,
Dat zij Neptunus, hun patroon,
Een broek zoûn mogen koopen. [bis]

Ik hoop, men zal niet lijk weleer,
Daar heele dagen kijven,
Want ieder visch- of groenselvrouw
Moet op haar stalken blijven.
En al wie volgens 't reglement
Zich daar niet wil gedragen,
Die gaat de mammelokker¹⁵ in
Tot einde van haar dagen [bis]

W.L. BRAEKMAN

NOTEN

1. Zie *Inventaire archéologique*. Fiche nr. 178 (in het Nederlands vertaald werd die herdrukt in *G.T.*, 25 (1996), 252-254 met afbeelding van de voorgevel, oude en nieuwe versie.
2. U. Gent, Centrale Bibliotheek, *Vliegende Bladen*, I, Doos 41, nrs. 62 en 63. Met dank aan J. Devolder die mij op deze teksten attent gemaakt heeft.
3. *klaar*: naakt.
4. *tjumenist*: een bastaardvloek.
5. *tans*: tons, dan.
6. Misschien betekent dit: bovendien ze (d.i. de Leie) voelt zich thuis.
7. Spreken er schande van.
8. *kêre*: bet. mij niet bekend.
9. *beneden stake*: waar men het slachtafval in de penshuisjes verkoopt.
10. *Veereplassen*: St.-Veerleplaats; plassen: cf. Fr. *place*.

11. *toerken*: geldinzameling.
 12. *Is*: lees: en daardoor is...
 13. *lollepot*: pot met gloeiende houtskool die 's winters onder de rokken van de vrouwen werd geplaatst en het dankbaar onderwerp van heel wat min of meer erotisch getinte marktliederen: cf. W.L. Braekman, *Hier heb ik weer wat nieuws in d'hand. Marktliedereren, Rolzangers en volkse Poëzie van Weleer* (Gent, 1990), pp. 101-128.
 14. *stuipen*: bukken.
 15. *mammelokker*: stadsgevangenis.
-